

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้งก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด และก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ รวมทั้งเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดกับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ในรูปของความสัมพันธ์ตามแนวทฤษฎีของกิลฟอร์ดจำนวน 1 ฉบับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้รับการตรวจพิจารณาแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปทดสอบกับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสระแก้วที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบทั้งฉบับด้านความคิดริเริ่มเท่ากับ 0.87 ค่าความยากง่าย 0.56 – 0.66 และค่าอำนาจจำแนก 0.60 – 0.86

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ไปทดสอบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและดำเนินการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นจำนวน 18 แผน ใช้ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ใช้เวลา 20 นาที ในช่วงเวลา 09.00 – 09.30 น. และในเวลา 10.00 – 10.30 น. หลังการทดลองเสร็จสิ้นเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ และ 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ฉบับเดิมไปทดสอบกับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม อีกครั้ง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t – test)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการทดลอง ปรากฏว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่า ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้คำถามขยายความคิด เป็นการช่วยเด็กทบทวนในสิ่งที่เรียนไปแล้ว ช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของเด็กกับความรู้ใหม่ สนับสนุนให้เด็กรู้จักคิดหาคำตอบด้วยตนเอง กระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และฝึกเด็กให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลตลอดจนเกิดการอภิปรายอย่างกว้างและต่อเนื่อง ซึ่งในการจัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ได้ตามเป้าหมายนั้น คือการใช้คำถามมากระตุ้นให้เด็กคิด ได้วิเคราะห์หาเหตุผล และเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของการจัดการศึกษายุคปฏิรูปที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการใช้คำถามและตอบคำถาม เป็นการฝึกให้เด็กฝึกการคิด การตัดสินใจ (อุไรวรรณ มีเพียร. 2548 :144) ในทำนองเดียวกัน ภพ เลหาไพบูลย์ (2537 : 157) กล่าวว่า การใช้คำถามสำคัญต่อการจัดประสบการณ์และเป็นสื่อหน้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการใช้คำถามแต่ละครั้งเป็นการถามตอบด้วยวาจาระหว่างครูกับเด็กและเด็กกับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2540 :126) กล่าวว่า คำถามมีบทบาทต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยให้เกิดการเรียนรู้

คำถามที่ตอบได้อย่างหลากหลายจะสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ ความสำเร็จ และทำให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ วรรณทิพา รอดแรงคำ (2540 : 154) อธิบายว่า การใช้คำถามเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์และคำถามที่ดีต้องให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ในระดับต่าง ๆ ไม่ใช่จำเพียงอย่างเดียว

การใช้คำถามนั้นต้องเริ่มจากการอยากรู้ อยากรู้อะไรและข้อสงสัย หรือเกิดจากจินตนาการ ทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความสามารถ ในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีความคิดสร้างสรรค์ (อุทัย คุลเกษม. 2542 :68) และผลจากการทดลองสอน 4 สัปดาห์ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม พบว่า เด็กมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นก่อนการทดลองสอนและหลังจากทดลองสอนครบ 6 สัปดาห์ พบว่า เด็กมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า การทดลอง 4 สัปดาห์ เนื่องจากเด็กจะมีพัฒนาการด้านความคิดที่เป็น ความคิดอเนกนัยที่ดีขึ้น จากกิจกรรมและประสบการณ์จากการใช้คำถามขยายความคิดและมีความเคยชิน กับการใช้คำถามขยายความคิดของครู ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก และสนุก ตื่นเต้นกับคำตอบของตน อาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลาในการใช้คำถามขยายความคิด เพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสม ควรจัดประสบการณ์ อย่างน้อย 6 สัปดาห์

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ด้าน ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์ แบบปกติตามหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับพัฒนาการ ความต้องการ ความสนใจของเด็ก ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับวัย เพราะประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงปฐมวัยจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ ต่อไปในการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้นั้น เป็นการกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนา ทั้งพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา พัฒนา ชัชพงศ์ (2535 : 7-8) กล่าวว่า การจัด ประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นควรมุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใน ทำนองเดียวกัน ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 :49) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ในเด็กปฐมวัยนั้น ควรเน้นให้เด็กมี ส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ครอบคลุมพัฒนาการในทุกด้าน และคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (2536 : 58) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนให้กับเด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อันจะส่งผล ต่อพัฒนาการทุกด้านและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2545 : 22) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องกระตุ้นให้เด็กได้คิดได้สนุกกับการเรียน

ตามวิถีธรรมชาติ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รักตวรรณ ศิริภาพร (2548 : 66) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยนั้น ต้องจัดให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กคิดริเริ่ม ตัดสินใจ ลงมือกระทำด้วยตนเอง มีส่วนช่วยในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มและจินตนาการสิ่งใหม่ ๆ และจากผลการทดลองจัดประสบการณ์แบบปกติ 4 สัปดาห์ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นก่อนการทดลองสอน แต่ไม่พบความแตกต่างของความคิดริเริ่ม หลังจากทดลองสอนไปครบ 6 สัปดาห์ พบว่า เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ทุกด้านเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากระยะเวลาในการจัดประสบการณ์มีส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในตัวเด็กเอง

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดมีคะแนนความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวม สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัย เนื่องจากการใช้คำถามขยายความคิดในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก คือ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน มีใจเปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พยายามแก้ปัญหาเอง มีนิสัยกระตือรือร้นต่อการทำงาน อารี พันธุ์มณี (2545 : 15) กล่าวว่า ยุทธวิธีที่ใช้ในการกระตุ้นการคิด คือ การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กกล้าคิดกล้าตอบได้ใช้ความคิดจินตนาการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ ในทำนองเดียวกัน ดุษฎี บริพัตร (2531 : 140) กล่าวว่า การใช้คำถามขยายความคิด เป็นการแสวงหาคำตอบหลาย ๆ อย่าง อีกทั้งยังส่งเสริมให้เด็กมีความคิดยืดหยุ่น ในการคิดและหาคำตอบอย่างเสรี และ พิมพันธ์ เดชะคุป (2545 : 96) อธิบายว่าการใช้คำถามในการจัดประสบการณ์มากกว่าร้อยละ 40 จะใช้คำถามและตอบคำถามในห้องเรียน ลักษณะการถามคำถามที่ดีทำให้สามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ทำให้เด็กกล้าตอบสนองและกล้าถามย้อนกลับสอดคล้องกับ นภเนตร ธรรมบวร (2545 : 65) กล่าวว่า ในการถามคำถาม ครูควรใช้เวลาในการคิด เป็นคำถามปลายเปิด ตลอดจนช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒา จิตรสิงห์ (2533 : บทคัดย่อ) พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้คำถามเชื่อมโยงเนื้อหาและเชื่อมโยงประสบการณ์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของ ละมุล ชัชวาล (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับประกอบคำถามอิสระมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ สุชาดา สุทธาพันธ์ (2533 : บทคัดย่อ) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้คำถามหลายระดับ มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูง นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดในระยะเวลา 4 สัปดาห์มีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างจากเด็กปฐมวัย

ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ แต่พบความแตกต่างเมื่อมีระยะเวลาในการสอน 6 สัปดาห์ จึงกล่าวได้ว่าระยะเวลาในการทดลองสอน 6 สัปดาห์ มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตลอดจนผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละกิจกรรมทั้ง 18 กิจกรรม พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ และระดับความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับชอบมาก สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติอย่างเห็นได้ชัด

จึงสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดดีกว่าการจัดประสบการณ์แบบปกติในแง่ของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการส่งเสริมการคิดและการตัดสินใจ การกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยเกิดความสนใจ มีความคิดจินตนาการ การคิดเชื่อมโยงความรู้เก่าไปสู่ความรู้ใหม่ ส่งเสริมให้เด็กมีแนวคิดอย่างมีเหตุผล มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อูไรวรรณ มีเพียร (2548 : 147) กล่าวว่า การใช้คำถามขยายความคิดเป็นบทบาทสำคัญที่สุดที่ต้องใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากการใช้คำถามเป็นสื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถฝึกเด็กได้ใช้ความคิดในระดับต่าง ๆ ไม่ใช่จำเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันทักษะการใช้คำถามยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลอย่างรอบคอบ ก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางในทุก ๆ สถานการณ์

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมโดยใช้คำถามขยายความคิด เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก และสามารถนำเทคนิค วิธีการตามแผนการจัดประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด ระหว่างการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ที่มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. ควรมีการศึกษการใช้คำถามขยายความคิดในระดับที่สูงขึ้น